

Razvoj poljoprivrednih gospodarstava uz potpore iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske

Ivan Janić¹, Tihana Sudarić², Ružica Lončarić²

¹Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Vladimira Preloga 1, Osijek, Republika Hrvatska, poslijediplomant doktorskog studija Agroekonomika (viaknjigovodstvo@gmail.com)

²Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Vladimira Preloga 1, Osijek, Republika Hrvatska

SAŽETAK

Ruralni razvoj podrazumijeva integralni i višesektorski razvoj ruralnih područja. Cjeloviti i održivi razvoj ruralnih područja bitan je za razvoj cjelokupne ekonomije u Republici Hrvatskoj. Njihov cjeloviti razvoj suočava se s brojnim problemima kao što su iseljavanje i starenje stanovništva te općenito loša gospodarsko-ekonomska situacija u jugoistočnom dijelu Europe. Održivost je ključna komponenta razvojnog procesa na poljoprivrednom tržištu. Održivost je također bitna za kontinuirani i postojani rast društva, gospodarstva i okoliša u cjelini. Nedovoljan razvoj ruralnih područja posljedično dovodi do nestabilnih fluktuacija u društvenom, gospodarskom i političkom sektoru. Cilj rada je analizirati implementaciju mjera u okviru Prioriteta 2. Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske i njihov utjecaj na razvoj poljoprivrednih gospodarstava. Prema analiziranim podacima istraživanja u završnom djelu rada izveden je relevantan zaključak o pozitivnim rezultatima implementacije mjera što se očituje u povećanom broju zaposlenih u poljoprivredi, povećanju broja poljoprivrednih gospodarstava i povećanom udjelu bruto dodane vrijednosti poljoprivrede u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske.

Ključne riječi: poljoprivredna gospodarstava, program ruralnog razvoja, mjere za poljoprivrednike, ruralni razvoj

UVOD

Prema Petrač (2000) poljoprivreda je jedna od najvažnijih grana u gospodarstvu koja se sastoji od sljedećih djelatnosti: poljoprivredna proizvodnja, prehrambena industrija, distribucija, prodaja i potrošači između kojih

moraju postojati jasni kanali komunikacije među ključnim činiteljima pojedinog gospodarstva. Poljoprivredno-prehrambena proizvodnja je najvažniji pokretač razvoja gospodarstva na mikro i makro razinama. Mikro lokacije se odnose na gospodarske djelatnosti koje se odnose na područja jedinica

lokalne samouprave čiji su sastavni dio tvrtke koje imaju poslovanje u tom području. Makro lokacije se odnose na gospodarske djelatnosti koje obavljaju tvrtke koje posluju na područjima regionalne samouprave i na području Republike Hrvatske.

Prema Bejaković (2004) najvažnija smjernica stvaranja poslovnih uvjeta je slobodno tržište koje zahtijeva visoku razinu konkurentnosti tvrtki i njihovih proizvoda, s naglaskom na kvalitetu. Prema Bejaković (2004) konkurentnost je „sposobnost postizanja uspjeha na tržištima koji vodi visoko produktivnom gospodarstvu i poboljšanju životnog standarda za cjelokupno stanovništvo“.

Prema dokumentu Nacionalnog vijeća za konkurentnost (2003) temelj konkurentnosti gospodarstva je postizanje kvalitete, tehnološki razvitak proizvoda i postizanje troškovne konkurentnosti. Ruralni prostor ima puno mogućnosti za razvoj na temelju inovativnosti i pravilne systemske organizacije poljoprivrednog gospodarstva. Prema (Vrdoljak Raguž i sur., 2012) u neizvjesnom, turbulentnom i dinamičnom okruženju u kojemu današnja poduzeća posluju, formuliranje primjena i kontrola različitih poslovnih strategija je temelj za uspješno poslovanje. Jasno postavljena strategija i usmjerenje poduzeća postiže se izborom jedne od strategija te njihovom implementacijom definira opće i specifične ciljeve poduzeća. Ključnu ulogu u razvoju poslovnih aktivnosti ima kvalitetan menadžment. Adekvatno posložena hijerarhija omogućuje pravovremeno djelovanje u svim ključnim segmentima poslovanja poduzeća. Prema (Zekić, 2018) kvalitetan menadžment stvara dodatnu ekonomsku vrijednost kao rezultat organizacijske sinergije posebno specijaliziranih suradnika koji zadovoljavaju potrebe potrošača na neizvjesnom tržištu.

Općenito, konkurentska prednost se može uočiti iz cjelokupnog poslovanja gospodarskog subjekta. Proučavanjem svih poslovnih aktivnosti u procesu proizvodnje može se zaključiti što svaka od pojedine aktivnosti doprinosi u konačnom rezultatu poslovanja. Upravo zbog tog cjelokupnog procesa, lanac vrijednosti je temelj za provođenje poslovnih procesa na efikasan način kako bi tvrtka stvorila konkurentske prednosti na tržištu (Vrdoljak Raguž i sur., 2012).

Prema dokumentu Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku (2011), program ruralnog razvoja ima za opći cilj poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima, razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje te očuvanje okoliša i održivi razvoj koji se odnosi na tri segmenta obuhvaćenim Programom ruralnog razvoja, a to su društveni, gospodarski i ekološki dijelovi ruralnih područja. Za kvalitetni i dugoročni razvoj ruralnih područja potrebno je razvijati ruralno područje u svim segmentima jer prostor u kojemu ruralno stanovništvo ima mogućnost zapošljavanja i posjeduje sve osnovne potrebe današnjeg modernog društva, kao što su zdravstvene, financijske i edukacijske ustanove te dobra povezanost u prometu snažna je osnova i uporište za razvoj cijele države.

U radu će se istraživati ekonomski utjecaj stvaranja održivosti i konkurentnosti mikro, malih i srednjih poljoprivrednih subjekata kroz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske, kvalitetu ljudskih resursa i korištenje novih tehnologija. U radu će se identificirati model upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom. Analiza i mjerenja provodit će se kroz teorijsko istraživanje literature. Prema tvrdnjama navedenima iz Zakona o poljoprivredi (NN br. 66/2001) definirani su temeljni ciljevi poljoprivredne politike u ruralnom sektoru:

domaći konkurentski proizvodi, primjereni životni standard, stabilan odnos cijene i kvalitete hrane, promicanje ruralnog kraja i povećanje životnog standarda. Na temelju ciljeva definirat će se poticajne prilike za daljnji ruralni razvitak poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj.

MATERIJAL I METODE

Cilj rada bio je analizirati provedbu mjera iz Programa ruralnog razvoja RH kroz mjere iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Mjere iz PRR RH za cilj imaju povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unapređenje životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima. U radu su analizirana kvalitativna i kvantitativna obilježja poljoprivrednih gospodarstava: broj poljoprivrednih gospodarstava, iskoristivost mjera iz prioriteta 2 Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske, stopa anketne nezaposlenosti, udio BDV poljoprivrede u BDP-u i struktura poljoprivrednih gospodarstava prema organizacijskom obliku.

Istraživanje o mogućnostima i iskoristivosti potpornih sredstava temelji se na podacima Godišnjih izvješća o provedbi PRR RH za razdoblje od 2014. do 2020. godine, Izvješćima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) i Upisniku poljoprivrednika. Od svih tipova prioriteta, ovaj prioritet je u fokusu s obzirom da se ruralna gospodarstva u Republici Hrvatskoj sastoje od uglavnom malih i srednjih poslovnih subjekata s potencijalom stvaranja novih radnih mjesta te razvoja postojećeg poslovanja.

REZULTATI I RASPRAVA

Poznato je da općenito obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima upravljaju poduzetnici prve generacije. Veliki broj gospodarstava prolazi kroz međugeneracijsko razdoblje promjene vlasništva. Ova vrsta istraživanja upravo pokazuje da upravljačka struktura obiteljskih gospodarstava rijetko predstavlja međusobnu povezanost između članova obitelji i profesionalnih menadžera.

Pitanje generacijskog transfera vlasništva u upravljanju gospodarstvima u Republici Hrvatskoj je tema o kojoj se jako malo govori. To ukazuje na činjenicu kako je kompleksan proces transfera nasljeđivanja između generacija.

Prema Godišnjem izvješću o stanju poljoprivrede (2018. – 2019.) najveći porast obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava se bilježi nakon 2009. godine, odnosno 28.7 % u razdoblju od 2007. do 2010. godine. Tada se otvorila mogućnost za dodatnim financiranjem poljoprivrede sredstvima IPA fonda u okviru pretprijetnog programa za ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju. Nakon toga se otvaraju mogućnosti iskorištavanja sredstava iz mjera koje su propisane u Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. – 2020. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske uključuje 82 tipa operacija iz 39 podmjera unutar 18 mjera. Tipovi operacija su programirani pod 15 žarišnih područja unutar šest prioriteta.

Uvođenjem novih europskih i državnih poticaja u razdoblju od 2016. do 2018. godine povećao se broj poljoprivrednih gospodarstava za više od 30.000, odnosno za 24,55 %.

Prema autorima (Sudarić i sur., 2021) provedena je analiza iskoristivosti sredstava iz

Programa ruralnog razvoja RH u okviru mjere 6 (tip operacija 6.3.1. i 6.1.1.) za razdoblje 2015. – 2017. godine. Prema rezultatima istraživanja se može zaključiti kako su mjere kvalitetno iskorištene, a glavne aktivnosti su se odnosile na modernizaciju poslovanja poljoprivrednih gospodarstava i pokretanje novih gospodarstava što u konačnici rezultira smanjenjem nezaposlenosti u sektoru poljoprivrede. Iz analiziranih podataka u promatranom razdoblju se može zaključiti kako postoji napredak u iskoristivosti potpora u poljoprivredi.

Prema autorima (Mikuš i sur., 2021) provedena je analiza raspodjele proračuna EU putem ESI fondova u razdoblju 2014. – 2020. godine te povezanosti između apsorpcije sredstava i napretka država EU. Aktivni podaci za promatrano razdoblje pokazuju kako su

instrumenti zajedničkih politika EU model za smanjenje regionalnih razlika unutar EU. Navedeni dostupni instrumenti su pokazatelj umjerenog utjecaja njihove iskoristivosti u ukupnom BDP-u po stanovniku. Također, može se zaključiti kako postoji dodatno usmjerenje u daljnjim istraživanjima na potencijalni socio-ekonomski utjecaj na gospodarski razvoj kao rezultat iskoristivosti dostupnih sredstava.

U tablici 1. analizira se povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava, stopa nezaposlenosti i udio BDV poljoprivrede u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2019. godine. Analiza stanja i budućih prilika za razvoj poljoprivrednih gospodarstava ogledala se na kvantitativnim obilježjima prema Zelenim izvješćima o stanju u poljoprivredi koje vodi Ministarstvo poljoprivrede.

Tablica 1. Broj poljoprivrednih gospodarstava, stopa anketne nezaposlenosti, udio BDV poljoprivrede u BDP % za razdoblje 2017. – 2019.

	2017.	2018.	2019.
Broj zaposlenih u poljoprivredi	50.227	50.680	52.544
Broj poljoprivrednih gospodarstava svih organizacijskih oblika	164.459	167.676	170.662
Stopa anketne nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj (%)	6,5	4,9	3,8
Udio BDV poljoprivrede u BDP %	1,98	2,08	2,09

Izvor: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2020_11_30%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202019.pdf

Prema podacima navedenima u tablici 1. vidljivo je da broj subjekata ima različitu dinamiku za promatrano razdoblje. Iz podataka se može vidjeti kako se broj poljoprivrednih subjekata za svaku godinu povećava. U odnosu na broj poljoprivrednika upisanih u Upisnik na dan 31. prosinca 2017., broj poljoprivrednika upisanih na dan 31. prosinca 2018. povećan je za

3.217 poljoprivrednika ili iskazano postotno 2 %. U odnosu na broj poljoprivrednika upisanih u Upisnik na dan 31. prosinca 2018., broj poljoprivrednika upisanih na dan 31. prosinca 2019. povećan je za 2.986 poljoprivrednika ili iskazano postotno 2 %.

Stopa anketne nezaposlenosti u 2019. godini smanjena je za 1,8 % u odnosu na 2018. godinu dok je stopa anketne nezaposlenosti u 2018. godini smanjena za 2,8 % u odnosu na 2017. godinu. Prema općoj definiciji bruto dodana vrijednost poljoprivrede (dalje: BDV) jedan je od najčešće korištenih pokazatelja izvedbe poljoprivrede neke zemlje. Određuje se razlikom tržišne vrijednosti svih poljoprivrednih proizvoda i intermedijarne proizvodnje. Također, iz podataka se može zaključiti kako se udio BDV-a u poljoprivredi u ukupnom BDP-u razmjerno povećava kroz promatrano razdoblje. Broj zaposlenih u poljoprivredi kroz promatrano razdoblje ima porast u odnosu na prethodne godine. Tako je broj zaposlenih u poljoprivredi u 2018. godinu u odnosu na 2017. godinu imao porast od 0,03 %. Broj zaposlenih u poljoprivredi u 2019. godini u odnosu na prethodnu 2018. godinu ima porast za 3,1 %. Kao zaključak možemo reći kako su sva promatrana obilježja posljedica povećane zainteresiranosti poljoprivrednika za iskorištavanje različitih potpornih mjera iz PRR RH-e. Općenito, u analizi se može vidjeti porast zanimanja stanovništva za ulazak u poljoprivrednu djelatnost, smanjenje stope anketne nezaposlenosti, povećanje poljoprivredne proizvodnje u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske i porast broja zaposlenih u sektoru poljoprivrede.

Iz navedenih podataka se može zaključiti kako postoji napredak u razvoju mikro i malih poljoprivrednih subjekata. Zaključno, može se reći kako su mala poljoprivredna gospodarstva pokretač razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj, dok je poljoprivreda djelatnost najbitnija u održavanju rasta i razvoja ruralnih krajeva.

Prema Godišnjem izvješću o provedbi PRR ukupna predviđena sredstva Europske unije za

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske iznose 2.026.222.500 eura, dok ukupna javna sredstva potpore (sredstva Europske unije i nacionalna sredstva) iznose 2.383.294.500 eura. Od početka provedbe Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske odobreno je ukupno 1.402.685.783 eura, odnosno 59 % dostupnih javnih sredstava, od čega je u 2018. godini odobreno 589.313.142 eura što čini čak 42 % ukupno odobrenih sredstava.

Od početka provedbe Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske isplaćeno je 701.746.773 eura što čini 29 % od ukupno dostupnih javnih sredstava za započete operacije, od čega je u 2018. godini isplaćeno 270.401.936 eura odnosno 29 % ukupno isplaćenih sredstava.

Ukupno iskorištena sredstva iz različitih mjera koje su raspoređene prema prioritetima u Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske pokazuju sljedeće podatke:

1.	Prioritet 2	Povećanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava te konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pri tome i inovacijske poljoprivredne tehnologije, kao i održivo upravljanje šumama	709.003.205 eura
2.	Prioritet 3	Promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje poljoprivrednih proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi	286.956.380 eura
3.	Prioritet 4	Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom	659.748.724 eura
4.	Prioritet 5	Promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatski elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru	194.597.894 eura
5.	Prioritet 6	Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima	468.241.752 eura

Prema Godišnjem izvješću o provedbi PRR, (operativne skupine), M1 i M2 (prijenos Prioritet 2 se odnosi na alocirana sredstava (znanja). U tablici 2. su analizirani podaci o iz sljedećih mjera: M4 (fizička imovina, iskorištenosti mjera iz Prioriteta 2 za razdoblje šumarstvo), M18 (financiranje izravnih 2017. – 2019. godine. plaćanja), M6 (mladi i mali poljoprivrednici), M8 (modernizacija-šumarstvo), M16

Tablica 2. Iskoristivost sredstava alocirana po mjerama iz Prioriteta 2: Jačanje konkurentnosti PRR RH-e za razdoblje 2017. – 2019.

	2017.	2018.	2019.
Broj odobrenih projekata	1.474	3.311	7.059

Izvor: <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/>

Prema podacima navedenim u tablici 2. vidljivo je da broj projekata ima različitu fluktuaciju za promatrano razdoblje. Iz podataka se može vidjeti kako je iskoristivost mjera iz Prioriteta 2 „Jačanje isplativosti poljoprivrednoga gospodarstava i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede u svim regijama te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama“ 100 % i više u odnosu na iskorištenost sredstava iz ostalih prioriteta.

Svrha mjera iz ovog prioriteta je poboljšanje gospodarskih rezultata svih poljoprivrednih gospodarstava i olakšavanje restrukturiranja i modernizacije, osobito u cilju povećanja sudjelovanja u tržištu i tržišne usmjerenosti, kao i poljoprivredne diversifikacije. Drugo žarišno područje na koje se stavlja naglasak u ovom prioritetu je olakšavanje ulaska poljoprivrednika s odgovarajućom izobrazbom u sektor poljoprivrede, a pogotovo generacijske obnove. Iz analiziranih podataka se može vidjeti povećana potražnja za mjerama koje potiču otvaranje novih, obnovu postojećih

poljoprivrednih gospodarstava zajedno s generacijskom obnovom ruralnih krajeva. Na temelju analiziranih podataka može se zaključiti kako je u promatranom razdoblju najviše iskorišteno poticajnih mjera iz prioritarnog područja 2. Iz toga se mogu definirati ciljevi i smjer iskoristivosti mjera PRR-a koji ukazuju na revitalizaciju i obnovu ruralnih krajeva u svim društvenim, ekonomskim i socijalnim činiteljima razvoja poljoprivrednih gospodarstava.

Prema Kružić (2016) obiteljska su poduzeća temelj na kojem se razvijaju društva i gospodarstva jedne države. Osnovni resursi obiteljskih tvrtki su: financijski, organizacijski

i ljudski resursi. Upravo je taj organizacijski oblik univerzalan i s najdužom povijesti od svih postojećih organizacijskih oblika. Adekvatnom organizacijom postojećih resursa, ova vrsta poduzeća iste resurse mogu pretvoriti u svoju posebnost, prednost i konkurentsku snagu.

U tablici 3. prikazana je struktura poljoprivrednika prema organizacijskom obliku za razdoblje 2017. – 2019. godine. Analiza stanja i budućih prilika za razvoj poljoprivrednih gospodarstava ogledala se na kvantitativnim obilježjima prema Zelenim izvješćima o stanju u poljoprivredi koje vodi Ministarstvo poljoprivrede za navedene godine.

Tablica 3. Struktura poljoprivrednika prema organizacijskom obliku za razdoblje 2017. – 2019.

	2017.	2018.	2019.
Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo	158.192	161.248	161.966
Trgovačko društvo	2.554	2.690	2.846
Obrt	2.174	2.187	2.251
SOPG	n/p	n/p	2.032
Zadruga	347	355	362
Ostali pravni subjekti	192	196	205

Izvor: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2020_11_30%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202019.pdf

Prema podacima navedenim u tablici 3. vidljivo je da se povećava broj organizacijskih oblika poljoprivrednih gospodarstava kroz promatrano razdoblje. Iz podataka se može vidjeti kako se najveći broj zastupljenih organizacijskih oblika odnosi na obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo. Prosječna

zastupljenost OPG-ova u promatranom razdoblju iznosi 95 % u ukupnom broju poljoprivrednika.

U promatranom razdoblju se može uočiti pojava samoopskrbnih poljoprivrednih gospodarstava u 2019. godini. Naime, sukladno

zakonskim promjenama započela je provedba aktivnosti usklađivanja uvjeta poslovanja OPG-ova prema zakonu o Obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu. Sukladno navedenom zakonu, provedeno je usklađenje OPG-ova prema ekonomskoj veličini gdje je referentna vrijednost veličina OPG-a u iznosu od 3.000 EUR.

Iz dostupnih podatka vidljivo je kako je broj poljoprivrednika u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu povećan za 3.217 poljoprivrednika, odnosno za 2 %. Također, vidljivo je kako je broj poljoprivrednika u 2019. godini povećan za 2.986 poljoprivrednika, odnosno za 2 %. Ostali organizacijski oblici također imaju postotni porast u odnosu na prethodnu godinu.

Na temelju analiziranih podataka u promatranom razdoblju možemo zaključiti kako je povećanje broja organizacijskih jedinica jedan od rezultata provođenja poljoprivredne politike u Republici Hrvatskoj na temelju smjernica iz programa Ruralnog razvoja. Povećana potražnja za mjerama iz PRRR RH automatizmom dovodi do povećanja broja poljoprivrednika što dalje ima poveznicu s otvaranjem novih organizacijskih oblika kroz korištenje različitih mjera iz programa ruralnog razvoja. Sva analizirana kvantitativna obilježja pokazuju uzročno posljedičnu povezanost navedenih pokazatelja s agrarnom politikom i nacionalnom strategijom koje je usvojila Republika Hrvatska.

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja pokazuju kako alocirana sredstva Programa Ruralnog razvoja Republike Hrvatske daju doprinos rastu i razvoju poljoprivrednih gospodarstava. Dodatno, poticanjem poduzetništva na lokalnoj

i regionalnoj razini stvaraju se preduvjeti za iskoristivost potpora za razvoj malog i srednjeg poduzetništva iz fondova EU. Predmet ovog rada bio je pokazati uspješnost razvoja poljoprivrednih gospodarstava kroz korištenje dostupnih sredstava iz Europskog fonda za poljoprivredu i ruralni razvoj. Iz rezultata istraživanja može se vidjeti kako su dostupna sredstva najviše iskorištena kroz mjere koje su dostupne u okviru Prioriteta 2. Područje ovoga prioriteta se odnosi na pokretanje poljoprivrednih gospodarstava, revitalizaciju i modernizaciju postojećih poljoprivrednih gospodarstava kroz uvođenje novih tehnologija u proces proizvodnje. Možemo zaključiti kako je uočen veliki porast zanimanja za potpore u promatranom razdoblju. Također, može se vidjeti i porast broja odobrenih zahtjeva te kako je alociran veći broj novčanih sredstava u odnosu na to što su mjere objavljivane kroz promatrano razdoblje. Mjere koje su dostupne u okviru Prioriteta 2 PRR RH-a ukazuju na mogućnost i priliku za sve vrste poljoprivrednika kako bi unaprijedili i modernizirali proizvodne procese unutar poljoprivrednog gospodarstva. Ove tvrdnje potkrepljuju se podacima iz istraživanja i pokazuju kako se povećao broj novootvorenih poljoprivrednih gospodarstava, smanjena je stopa nezaposlenosti, povećan je broj zaposlenih u poljoprivredi te je povećan postotni udio BDV poljoprivrede u ukupnom BDP-u. Može se zaključiti kako su mjere iz PRR Republike Hrvatske poticajnog karaktera za sve poljoprivrednike, što u konačnici dovodi do otvaranja novih poljoprivrednih gospodarstava svih organizacijskih oblika unutar postojećeg sustava. To dovodi do unapređenja poljoprivrede kao važne djelatnosti u gospodarskom razvoju Republike Hrvatske.

LITERATURA

- Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2011). Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku. Zagreb: APPRRR.
- Bejaković, P. (2004.). Konkurentnost radne snage u Republici Hrvatskoj, stanje i problemi, Institut za javne financije, Zagreb: 1-27.
- Kružić, D. (2016.). Obiteljsko poduzetništvo, Sveučilište u Mostaru, Ekonomski fakultet, Mostar; Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split.
- Mikuš, O., Klemenić, M., Jež Rogelj, M., Hadelan, L., Sudarić, T. (2021.). Čimbenici apsorpcije iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) od 2014. do 2020. godine, 56. hrvatski i 16. međunarodni simpozij agronoma, Vodice, Hrvatska. 2021.: 263.-268.
- Ministarstvo poljoprivrede (2020): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2019.: 46-100.
- Ministarstvo poljoprivrede (2019.): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2018.: 33-110.
- Petrač, B. (2000.): Agrarna ekonomika, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek: 1-18.
- Sudarić, T., Zmaić, K., Janić, I. (2021.). Mogućnosti razvoja poljoprivrednih gospodarstva kroz mjere iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske, 56. hrvatski i 16. međunarodni simpozij agronoma, Zvonko Antunović, Vlatka Rozman (ur.), Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek, Vodice, 2021.: 300.-304.
- Vlada Republike Hrvatske (2001). Zakon o poljoprivredi (NN 66/2001).
- Vrdoljak Raguž I., Tolušić M. (2012.). Implementacija Porterovih generičkih strategija i postizanje konkurentskih prednosti; 384-387.
- Zekić Z. (2018.). Menadžment opskrbnog lanca – suvremeni koncept razvoja kooperativne konkurentnosti; *Oeconomica Jadertina* 1/2018.: 42-50.
- <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/> (26.07.2021)
- https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2020_11_30%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202019.pdf (26.07.2021)
- <https://ruralnirazvoj.hr/program/godisnja-izvjesca-o-provedbi/> (26.07.2021)

Development of agricultural holdings with the support of the Rural Development Program of the Republic of Croatia

ABSTRACT

Rural development implies integral and multisectoral development of rural areas. Integral and sustainable development of rural areas is important for the development of the entire economy in the Republic of Croatia. Their overall development faces a number of problems, such as emigration and population aging, and the generally poor economic situation in south-eastern Europe. Sustainability is a key component of the development process in the agricultural market. Sustainability is also essential for the continuous and sustainable growth of society, the economy and the environment as a whole. Insufficient development of rural areas consequently leads to unstable fluctuations in the social, economic and political sectors. The aim of this paper is to analyze the implementation of measures within Priority 2 of the Rural Development Program of the Republic of Croatia and their impact on the development of agricultural holdings. According to the analyzed research data, the final part of the paper draws a relevant conclusion on the positive results of the implementation of measures, which is reflected in the increased number of employees in agriculture, increase in the number of agricultural holdings and increased share of gross value added in total GDP.

Key words: agricultural holdings, rural development program, measures for farmers, rural development